

Jaarverslag

2024

Inhoudsopgave

Inleiding		3-5
De organisatie		6-13
<i>Doelstellingen</i>	6	
<i>Organogram</i>	7	
<i>Comité van Aanbeveling en Raad van Advies</i>	8	
<i>Bestuur</i>	9	
<i>Medewerkers en vrijwilligers</i>	10	
<i>Governance Code Cultuur</i>	11	
<i>Professionalisering</i>	12	
<i>Financiën</i>	13	
Realisatie bezoekerscentrum		14-17
<i>Financiën</i>	14-15	
<i>Planning</i>	16	
<i>Organisatie</i>	16	
<i>Bouw</i>	17	
<i>Inhoud</i>	17	
Onderzoek, opsporing en grafbezoek		18-20
<i>Tussen hakenkruis en hamer en sikkel</i>	18	
<i>Identificatie en opsporing</i>	19	
<i>Tijdslijn</i>	20	
Reguliere activiteiten		21-32
<i>Adoptie en donaties</i>	21-22	
<i>Collectie beheer en database</i>	23	
<i>Communicatie en marketing</i>	24	
<i>Educatie, lezingen en rondleidingen</i>	25	
<i>Herdenkingen en bijeenkomsten</i>	26-30	
<i>Internationale relaties en samenwerking</i>	31-32	
Fotocredits		33
Ondertekening bestuur en directie		34

Inleiding

In 2024 lag de focus van de Stichting op de verwezenlijking van een droom: een eigen plek om de verhalen die schuilgaan achter de grafstenen te vertellen. Veel aandacht ging daarom uit naar de realisatie van een eigen bezoekerscentrum, dat de deuren in maart 2025 moet openen.

De Stichting heeft een reguliere jaarbegroting van beduidend minder dan € 100.000. Het bezoekerscentrum is – inclusief opstartkosten – een project van € 2.735.000, een gigantisch project voor een kleine Stichting dus. De realisatie van een eigen bezoekerscentrum vergt dan ook veel van de organisatie, in het bijzonder van de directeur – die tevens fondsenwerver én projectleider van de realisatie van het bezoekerscentrum is – en de vaste medewerkers.

Er werden bij diverse nationale en internationale overheidsinstellingen en fondsen financiële bijdragen geworven voor de financiering van de realisatie van een bezoekerscentrum. De Provincie Utrecht (€ 200.000), het Ministerie van Defensie van de Republiek Oezbekistan (€ 100.000), de Gemeente Amersfoort

(€ 100.000), de Contribute Foundation (€ 88.666), het K.F. Hein Fonds (€ 17.629), Schoonderbeek BV (€ 10.000) en Stichting Sociaal Cultureel Fonds De Amersfoortse (€ 5.000) zegden een bijdrage toe.

Ongeveer 160 mensen werden Steendrager, waarmee de Stichting nog eens € 17.500 vergaarde voor de realisatie van het museum.

Voor het eerst beschikte de Stichting een heel jaar lang over een eigen gebouw, de Stalhouderij aan de Vlooswijkseweg 1b in Leusden, op loopafstand van het Sovjet Ereveld. Boven houdt de Stichting kantoor, beneden is bedoeld als bezoekerscentrum. Een eigen kantoor betekende ook dat de organisatie voor het eerst te maken kreeg met zaken als kantoorautomatisering, opslag en voorraadbeheer, beveiliging en (brand)veiligheid, sleutelbeheer enz.

Met steun van het Themafonds Erfgoedvrijwilligers van het Cultuurfonds en Stichting De Boom werden werkplekken en ontmoetingsplekken voor vrijwilligers ingericht.

Intussen werd beneden hard gewerkt aan de renovatie en inrichting van het pand als bezoekerscentrum. Er werd een uitbouw gerealiseerd. En het voorterrein werd heringericht, onder meer met het Hemelwaterbassin, een kunstwerk vol symboliek dat bestaat uit oude grafstenen van het Sovjet Ereveld. Producenten maakten de films, VR-beleving en decors voor de exhibits. Teksten werden geschreven en vertaald, foto's en filmpjes werden geselecteerd.

Om een eigen museum draaiend te kunnen houden, moet ook de organisatie in hoog tempo fors groeien, terwijl daar beperkte middelen voor zijn. Terwijl de directeur zich richtte op de realisatie van het bezoekerscentrum, hield een interim-manager zich in nauw overleg met de directeur bezig met de voorbereiding van de organisatie op de nieuwe situatie en met het up and running krijgen van een bezoekerscentrum. De focus lag daarbij op organisatorische zaken als HR, IT en administratie. Per 1 januari 2024 is bovendien een vrijwilligerscoördinator aangesteld, die zich heeft gericht op werving, training, begeleiding en behoud

van de aanwezige en nieuwe vrijwilligers. Het bezoekers-centrum moet immers door vrijwilligers gerund worden.

Een medewerker en later een freelancer hebben zich beziggehouden met marketing en communicatie, om de directeur op dit vlak te ontlasten en om campagnes voor het bezoekerscentrum voor te bereiden en uit te voeren. Zo werd The making of van ons bezoekerscentrum middels reportages over de verschillende filmlocaties onder de aandacht gebracht. Ook werd de bouw van een nieuwe website in gang gezet.

Intussen werd ook een eerste wisselexpositie voorbereid: een tijdlijn die het verhaal vertelt van tachtig jaar politieke invloed op het Sovjet Ereveld.

Eind 2024 voerde Stichting Sovjet Ereveld in het kader van tachtig jaar vrijheid het project *Tussen hakenkruis en hamer en sikkel* uit. In dit project stonden zeven soldaten centraal die werden gefusilleerd, nadat ze waren gedeserteerd uit de Duitse Wehrmacht. We brachten het nieuws dat drie van deze soldaten zijn geïdentificeerd

Voor de VR-beleving werd een loopgraaf nagebouwd.

en hun nabestaanden zijn opgespoord. Eén van hen, Ruben Melkonjan, bracht op uitnodiging van de Stichting met zijn echtgenote een bezoek aan het graf van zijn opa.

De Stichting organiseerde op 9 december, precies 80 jaar na de fusillade, aangrijpende herdenkingen in Leusden en Middelharnis. Ruben bezocht bovendien enkele scholen, waar geïnteresseerde leerlingen hem het hemd van het lijf vroegen. Dit project was mede mogelijk gemaakt door het Vfonds en Stichting Van Well van der Snoek.

Intussen gingen de reguliere activiteiten van de Stichting 'gewoon' door. Bij veel van die activiteiten speelde de komst van een eigen bezoekerscentrum een belangrijke rol. Zo bereidde de organisatie zich door het schrijven van een collectiebeheerplan voor op de aanvraag voor een museumregistratie. Er werden plannen gemaakt voor lesprogramma's voor mbo en basisscholen, die aansluiten bij een bezoek aan het bezoekerscentrum.

In 2024 werd een deel van de gegevens over op het Ereveld begraven oorlogsslachtoffers toegankelijk gemaakt voor een groot publiek via de landelijke portal Netwerk Oorlogsbronnen. Er werden drie lezingen in het land en ongeveer tien rondleidingen op het Ereveld verzorgd.

In 2024 organiseerde de Stichting verschillende herdenkingen en bijeenkomsten. Nieuw was onze deelname aan NLdoet!, een grote jaarlijkse vrijwilligersactie van het Oranje Fonds.

Vanwege de oorlog in Oekraïne kon er ook in 2024 op 9 mei geen gezamenlijke herdenking plaatsvinden. Ambassades kregen de gelegenheid om op een vooraf bepaald moment op 8 of 9 mei een krans te komen leggen. Op die dagen ontving en begeleidde de Stichting vertegenwoordigers van de ambassades van Armenië, Azerbeidzjan, Oekraïne, Rusland en Wit-Rusland.

Meer dan duizend mensen bezochten op 9 mei het Ereveld, veelal in Nederland wonende migranten uit de voormalige Sovjet-Unie. Stichting Sovjet Ereveld was daarop voorbereid en had een informatiestand ingericht, waar vrijwilligers informatie gaven over het Ereveld en de hier begraven oorlogsslachtoffers.

Stichting Sovjet Ereveld werkte ook in 2024 zo veel mogelijk samen met andere partijen. De Stichting ontving diverse internationale gasten uit onder meer Oezbekistan, België, Duitsland. Hun aanwezigheid onderstreept de internationale waardering voor het werk van de Stichting. De delegatie uit Oezbekistan reikte een medaille uit "voor de bescherming van mensenrechten".

Zoals eerdere jaren werd een groot deel van ons werk mogelijk gemaakt door donateurs, in het bijzonder de zogenaamde adoptanten, particulieren die van de Stichting een soldaat hebben geadopteerd. Helaas nam het aantal adoptanten na jaren van groei met 22 af, maar besloten wel ongeveer 160 mensen als Steendrager € 100 bij te dragen.

De organisatie

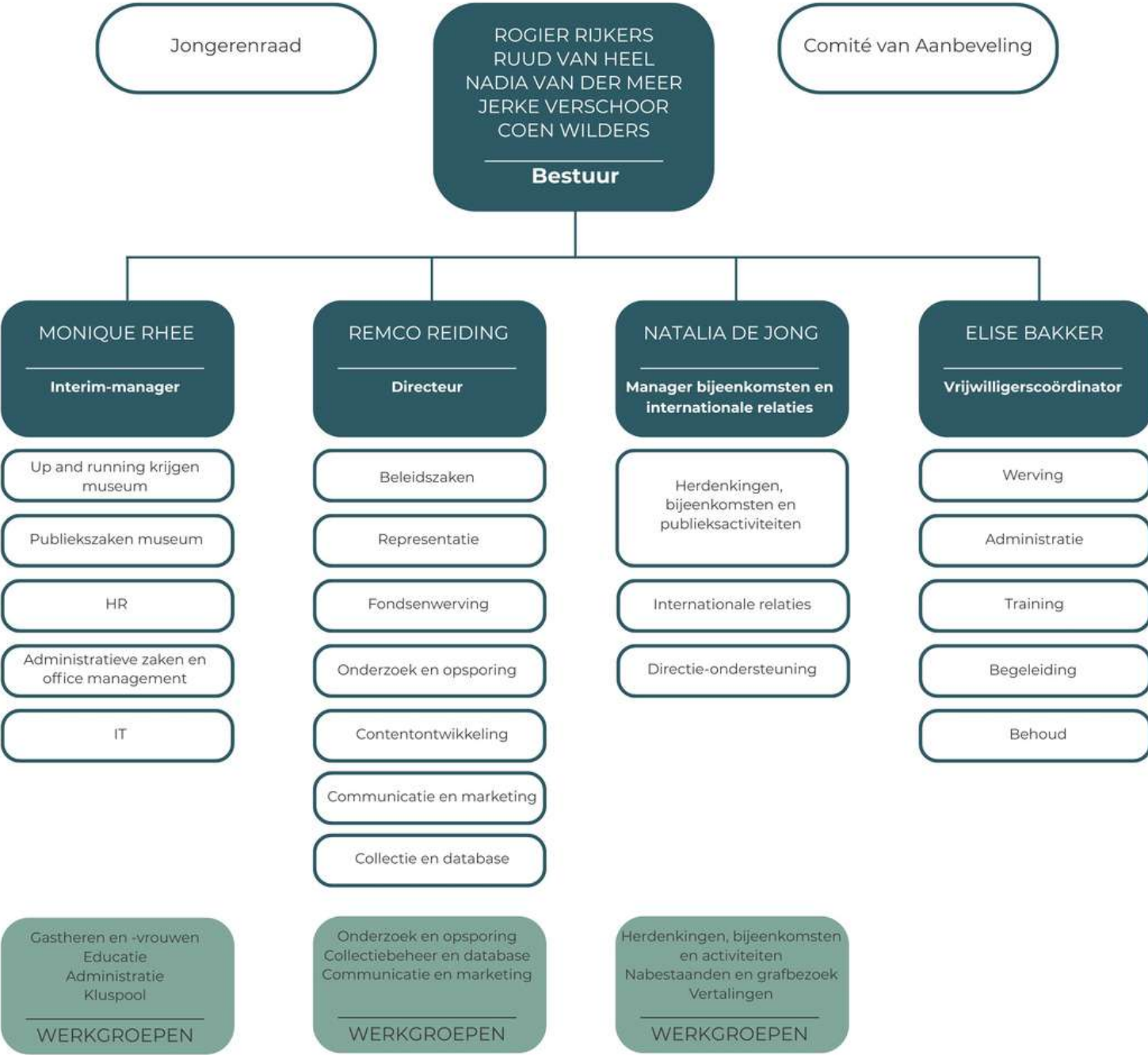

Doelstellingen

Stichting Sovjet Ereveld stelt zich ten doel onderzoek te doen naar de op het Sovjet Ereveld begraven oorlogsslachtoffers, hun nabestaanden te traceren en hun grafbezoek mogelijk te maken. Daarnaast wil de Stichting de nagedachtenis aan de oorlogsslachtoffers levend houden middels herdenkingen, adoptie van oorlogsslachtoffers, publicaties en projecten. Daarbij probeert de Stichting zo veel mogelijk het historische besef over de offers van de Sovjet-Unie tijdens de Tweede Wereldoorlog te vergroten en jongeren te bereiken en te betrekken.

Organogram

Het organogram is aangepast naar aanleiding van een herordening van verantwoordelijkheden voor personeelsleden. In 2025 zal het organogram opnieuw worden aangepast vanwege verdere uitbreiding van de organisatie.

Comité van Aanbeveling en Raad van Advies

Er is een Comité van Aanbeveling opgericht, waartoe zijn toegetreden:

-dhr. G.J. (Gerolf) Bouwmeester,
burgemeester van Leusden

-drs. P.A.J. (Pieter) Waterdrinker,
romancier en correspondent

-prof.dr. J.S.A.M. (Hans) van Koningsbrugge,
hoogleraar Geschiedenis en politiek van Rusland

Voor het project Bezoekerscentrum is een Raad van Advies in het leven geroepen met deskundigen uit de museale wereld en/of WO2-sector:

-dhr. drs. E. (Erik) van den Dungen,
Directeur Oorlogsmuseum Overloon

-mw. dr. E.S. (Els) van Eijck van Heslinga,
Voormalig voorzitter bestuur
Museumregister Nederland

-mw. drs. Y.A. (Yvonne) van Genugten,
Directeur Indisch Herinneringscentrum

Bestuur

Het bestuur bestond op 31-12-2024 uit:

- dhr. R.M.A. (Rogier) Rijkers, voorzitter
- dhr. R.J. (Ruud) van Heel, penningmeester
- dhr. drs. J.C. (Jerke) Verschoor, secretaris
- mw. N.J. (Nadia) van der Meer, bestuurslid
- dhr. dr. P.C. (Coen) Wilders, bestuurslid

Tijdens de eerste bestuursvergadering van 31-12-2023 hebben we afscheid genomen van bestuurslid Ilse Matser en hebben we tegelijkertijd dhr. dr. P.C. (Coen) Wilders in ons bestuur verwelkomd. Jerke Verschoor heeft de functie van secretaris op zich genomen.

De leden van het bestuur genieten geen beloning voor hun werkzaamheden. Er is geen sprake van ongewenste belangenverstrengeling en alle bestuursleden en de directeur zijn zich ervan bewust dat dit ook te allen tijde voorkomen dient te worden.

Nevenfuncties

Rogier Rijkers, voorzitter:

- Manager Innovation, Inforpro Digital
- Eigenaar/zelfstandige, SPR!NG BV (Interim Management & Advies)

Jerke Verschoor, secretaris:

- International Strategic Advisor, The Hague University of Applied Sciences

Coen Wilders, bestuurslid:

- Hoofd Collectie Informatie en Archief, Rijksmuseum
- ...

Ruud van Heel, penningmeester:

- Director, C-Corp BV
- Vice-president of finance, GRDC

Nadia van der Meer, bestuurslid:

- Director, Bauke van der Meer Taks & Legal Services BV

Medewerkers en vrijwilligers

De Stichting had op 1 januari 2024 vier medewerkers in dienst: een directeur, een manager herdenkingen & bijeenkomsten en internationale relaties, een vrijwilligerscoördinator en een medewerker communicatie en marketing (gezaamenlijk 2,6 fte). Het halfjaarcontract van de medewerker communicatie en marketing is in mei 2024 niet verlengd.

De directeur van de Stichting is dhr. R. (Remco) Reiding BJ. Nevenfuncties:
-Eigenaar Remco Reiding Research & Reporting

De Stichting groeide in het afgelopen jaar van zestig naar meer dan tachtig vaste vrijwilligers met een vrijwilligersovereenkomst.

Kerstborrel voor vrijwilligers.

Governance Code Cultuur

De Stichting onderschrijft de acht principes van de Governance Code Cultuur. We handelen integer en rolbewust. We besturen zorgvuldig. We passen deze principes toe en lichten hieronder toe op welke wijze.

Stichting Sovjet Ereveld hanteert als besturingsmodel het 'bestuur-directiemodel'. De Stichting bestaat uit een directeur, die wordt aangestuurd door het bestuur.

De directeur heeft de dagelijkse gang van zaken in handen en stuurt vrijwilligers aan. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor die gang van zaken en voor de resultaten van de organisatie.

Het bestuur is verantwoordelijk voor zijn samenstelling en waarborgt daarbij deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid. Een bestuurslid wordt benoemd voor drie jaren. Aftredende bestuursleden zijn onbeperkt herbenoembaar.

De bestuursleden zijn zich bewust van hun eigen rol en de onderlinge verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en ze handelen daarnaar. Het bestuur gaat zorgvuldig om met de mensen en de middelen van de organisatie en het bestuur houdt toezicht op het functioneren van de organisatie.

Er is wekelijks contact tussen de voorzitter en de directeur en meermaals per maand tussen de andere bestuursleden en de directeur. De bestuursleden hebben onderling ook geregeld contact over de gang van zaken. Alle bestuursleden kunnen eenvoudig in contact treden met vrijwilligers (en andersom), mocht dat nodig zijn om een beter beeld te krijgen van het functioneren van de organisatie. We organiseren vrijwilligersbijeenkomsten, waarvoor de bestuursleden worden uitgenodigd.

Middels onze adoptantendagen voor donateurs evenals reguliere gesprekken met onze vaste partnerorganisaties blijven wij in voortdurend overleg met alle externe belanghebbenden. Partnerorganisaties ontvangen uitnodigingen voor onze publieke herdenkingen en bijeenkomsten.

Uit al onze reguliere en projectmatige activiteiten, hierna besproken, wordt duidelijk dat de Stichting voortdurend bezig is met waarde scheppen voor en in de samenleving. We proberen mensen ook actief te betrekken bij onze activiteiten en we slagen daar goed in. Het is onze doelstelling om een duurzame impact te hebben op de samenleving door het Sovjet Ereveld onder de aandacht te brengen en te blijven houden en zo de toegankelijkheid en beleefbaarheid van dit cultuurhistorische erfgoed te vergroten.

Ten aanzien van risicobeheersing en interne controle valt verder op te merken dat de Stichting een boekhouder alle inkomsten en uitgaven laat verwerken en beheren in het boekhoudprogramma e-boekhouden. Die cijfers worden gecontroleerd door de directeur en daarna vastgesteld door de penningmeester. De penningmeester legt de cijfers ter goedkeuring voor aan het bestuur. Daarnaast controleert een externe administratie-accountant de jaarrekening.

De Stichting onderschrijft de Code Inclusie en diversiteit en de Fair Practice Code. De vrijwilligers van de Stichting vormen een pluriform gezelschap, bestaande uit mensen met verschillende leeftijden, gender, seksuele geaardheid en etnische en sociaal-economische achtergrond. We zijn er trots op dat iedereen welkom is en zich welkom voelt.

Professionalisering

In 2024 zijn in het kader van de verdere professionalisering en groei van de organisatie de volgende acties ondernomen:

- Er is een freelancer ingehuurd voor marketing en communicatie met het oog op de opening van ons museum.
- Per 1 januari 2024 is een vrijwilligerscoördinator aangesteld voor 16 uur per week.
- De Stichting is in het afgelopen jaar gegroeid van ongeveer zestig vaste vrijwilligers, die het hele jaar door activiteiten ondernemen, naar meer dan tachtig. Zij hebben een vrijwilligersovereenkomst getekend.
- Er zijn met steun van het Themafonds Erfgoedvrijwilligers van het Cultuurfonds en Stichting De Boom werkplekken en ontmoetingsplekken voor vrijwilligers ingericht. Zo zijn er bureaus, bureaustoelen, laptops en beeldschermen geregeld.
- Er zijn periodiek klusdagen georganiseerd ten behoeve van het oplossen van facilitaire zaken, die het gevolg zijn van een eigen gebouw.
- Voor gastheren/-vrouwen zijn diverse trainingen georganiseerd op het gebied van omgaan met emoties van bezoekers, gastvrijheid, techniek / werking museum, inhoud museum, bhv.
- Er zijn gedetailleerde draaiboeken en actielijsten voor herdenkingen en bijeenkomsten gemaakt of aangescherpt.
- Na de keuze voor een naam voor het bezoekerscentrum (Sovjet Ereveld Experience) volgden een nieuw logo voor zowel bezoekerscentrum als Stichting en een nieuwe huisstijl.
- Er werd een begin gemaakt met een nieuwe website.

*Werk- en ontmoetingsplekken
voor vrijwilligers.*

Financiën

Het resultaat van de Stichting over 2024 geeft een winst van € 7.106,82 (2023: verlies € 2.722,14). Deze winst is ondanks de hogere algemene kosten gerelateerd aan het feit dat de Stichting vanaf dit jaar gebruik maakt van een eigen kantoor.

We zien met name een stijging in adoptiegelden (+14%) en overige donaties (+47%). Het eigen vermogen is daardoor gestegen naar € 14.541,73.

De belangrijkste inkomsten van de Stichting bestaan uit inkomsten uit grafadoptie en subsidies voor projecten. Daarnaast ontvangt de Stichting incidenteel donaties, vergoedingen voor lezingen en rondleidingen. Bovendien werd de Stichting financieel geholpen door de donaties via de zogenaamde Steendragers. Als 'Steendrager' levert men een éénmalige financiële bijdrage. Er kan dan een oude grafsteen van het Sovjet Ereveld 'sponsoren' voorten minste 100 euro per steen. Deze stenen maken deel uit van een monumentaal kunstwerk voor de opvang van hemelwater bij het bezoekerscentrum.

Er kan dus worden gesteld dat de inkomsten een stijgende lijn vertonen ten opzichte van de vorige jaren.

Met betrekking tot de balans kunnen we het volgende melden: - De liquide middelen per 31 december 2024 zijn € 363.690,18 (2023: € 862.210,60). Vrijwel heel dit bedrag is gerelateerd aan de ontwikkeling van het bezoekerscentrum.

De Stichting heeft een eigen vermogen van € 14.541,40 (2022: € 7.434,91) en bestemmingsfondsen (ontvangen gelden met een specifieke bestemming welke nog niet zijn besteed) van € 336.741,40 (2024: 875.668,27). Ook dit bedrag is voor het grootste gedeelte gerelateerd aan het bezoekerscentrum.

Bezoekerscentrum (zie ook verder in dit verslag): - In totaal werd er in 2024 door diverse nationale en internationale overheidsinstellingen en fondsen € 1.270.748,37 (2023: € 868.871,00) aan toegezegde subsidies uitgekeerd voor de realisatie van het bezoekerscentrum. Ten behoeve van de ontwikkeling van het centrum is in 2024 € 1.838.056,28 (2023: € 507.214,70) uitgegeven aan verdere ontwikkeling en inrichting van het Centrum.

In overleg met onder andere de provincie Utrecht werd besloten opstartkosten (investeringsverliezen) op te nemen in de projectbegroting. Het bestuur stelde het nieuwe budget, de totale kosten voor realisatie project en opstartkosten, ligt nu rond de € 2,735,000.

De cijfers in dit jaarverslag zijn voorgelegd door een onafhankelijke accountant, de Planee Group Eemland B.V. Amersfoort en zij hebben over deze cijfers een positieve Beoordelings Verklaring afgegeven.

De cijfers in dit jaarverslag zijn beoordeeld door een onafhankelijke accountant, de Planee Group Eemland B.V. Amersfoort, die hiervoor een beoordelingsverklaring heeft afgegeven (zie de bijlage bij dit jaarverslag).

Bezoekerscentrum

Financiën

Er werden bij diverse nationale en internationale overheidsinstellingen en fondsen financiële bijdragen geworven voor de financiering van de realisatie van een bezoekerscentrum. De volgende overheden en fondsen zegden een bijdrage toe en maakten deze ook in 2024 over naar de Stichting:

- Provincie Utrecht (€ 200.000)
- Ministerie van Defensie van de Republiek Oezbekistan (€ 100.000)
- Gemeente Amersfoort (€ 100.000)
- Contribute Foundation (€ 88.666)
- Stichting Sociaal Cultureel Fonds De Amersfoortse (€ 5000)

Het K.F Hein Fonds kende een bijdrage van € 17.629 toe, maar maakte dit bedrag nog niet over. Schoonderbeek BV maakte € 5.000 van de toegezegde € 10.000 over.

Bovendien ontving de Stichting een donatie van € 22.007 van een particulier voor de realisatie van het bezoekerscentrum.

Het Mondriaanfonds keurde de verantwoording van het Haalbaarheids-onderzoek vrijwilligers goed en maakte de eerder toegekende € 14.000 over.

Het Themafonds Erfgoedvrijwilligers van het Cultuurfonds keurde de verantwoording van ons project Ontmoetings- en werkplekken vrijwilligers goed en maakte de eerder toegekende € 4.300 over.

De gemeente Leusden nam in 2024 nog geen beslissing over onze subsidieaanvraag (€ 30.000). Ook de Ambassade van de Russische Federatie nam nog geen beslissing over een aanvullende bijdrage van € 100.000 conform de in 2021 getekende overeenkomst.

Het Nederlandse Ministerie van Defensie – eigenaar van het Sovjet Ereveld – besloot geen bijdrage toe te kennen. Ook de Ambassade van Duitsland en enkele fondsen besloten geen bijdrage te leveren.

In overleg met onder andere de provincie Utrecht werd in 2023 besloten opstartkosten (investeringsverliezen) op te nemen in de projectbegroting. Het bestuur daarna stelde het nieuwe budget, de totale kosten voor realisatie project en opstartkosten, vast op € 2.735.000,-. Dat betekent dat de Stichting op 31 december 2023 nog ongeveer € 150.000,- nodig had voor realisatie plus opstartkosten, waarvan ongeveer € 130.000 reeds was aangevraagd.

VR-ruimte in aanbouw

Planning

Het fundament voor de uitbouw wordt gelegd.

In de loop van 2024 is besloten het bezoekerscentrum te openen in maart 2025. Eerder was oktober 2024 als richtpunt aangewezen. Vanwege vertraging van de realisatie van de uitbouw door problemen met de oorspronkelijke aannemer was oktober 2024 niet haalbaar. De producenten van films en VR en de inrichters konden bovendien wel een paar maanden extra tijd gebruiken. Opengaan in januari werd ons door de sector met het oog op minder museumbezoek rond de feestdagen sterk afgeraden, waardoor is gekozen voor opening van het bezoekerscentrum in maart 2025.

Organisatie

Er werd een vrijwilligerscoördinator aangesteld met het oog op de forse groei van de organisatie. Het bezoekerscentrum wordt namelijk bemand en gerund door gastheren en gastvrouwen.

Er is een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd, waarbij werd onderzocht hoe kansrijk werving van bijzondere, nieuwe groepen vrijwilligers zou kunnen zijn (bijv. vluchtelingen, werklozen, adoptanten enz.). Er werd een wervingsplan gemaakt voor nieuwe vrijwilligers. Uiteindelijk steeg het aantal vrijwilligers van de Stichting in 2024 van ongeveer zestig naar ongeveer tachtig, vooral door de werving van gastheren en gastvrouwen voor het bezoekerscentrum.

Vindicta bood zich aan als sponsor voor de kantoorautomatisering van de Stichting. Interim-manager Monique Rhee werd ingehuurd voor het up and running krijgen van de organisatie rond het bezoekerscentrum. Zij coördineerde de automatisering, de overgang naar Windows en Teams en andere IT-zaken. Zij professionaliseerde de administratie en fungeerde als HR-manager.

Een communicatiemedewerker en een freelancer werden ingehuurd voor de communicatie van de Stichting en de marketingcampagne van het bezoekerscentrum.

Bouw

Flink Museale Presentaties werkte vanaf het voorjaar aan de inrichting en techniek van het bestaande hoofdgebouw. Begin september legde de nieuwe aannemer (HP Bouw) de fundering voor het bezoekerscentrum, de vloerisolatie en de riolering van de uitbouw. Eind 2024 waren alle bouwwerkzaamheden klaar met uitzondering van de inrichting van de uitbouw met balie en garderobe en de exhibits met tekst- en fotopanelen.

Op 14 november werd bij het bezoekerscentrum symbolisch de eerste steen gelegd. Dat was niet zomaar een steen: het is de oude grafsteen van Vladimir Botenko, de eerste in Leusden begraven Sovjetsoldaat die werd geïdentificeerd. De eerste steen werd geplaatst door Remco Reiding, drijvende kracht achter de identificatie van de oorlogsslachtoffers én de realisatie van een museum.

De eerste steen is onderdeel van een kunstwerk waarin hemelwater wordt opgevangen, gebouwd met de oude grafstenen van het Sovjet Ereveld. De oude grafstenen zijn gedoneerd door particulieren en bedrijven. Zo dragen deze 'Steendragers' letterlijk een steentje bij aan het fundament onder het nieuwe museum van de Stichting. Inmiddels hebben meer dan 250 oude grafstenen zo een nieuwe bestemming gekregen.

Remco Reiding legt de eerste steen bij het bezoekerscentrum.

Inhoud

De medewerkers van de Stichting werkten hard aan alle teksten voor de drie museale exhibits. Er werden passende foto's, bijschriften en credits bij gezocht. Ook werden video's geselecteerd. Vrijwilligers vertaalden alle teksten en filmpjes naar het Russisch en het Engels.

Externe producenten (Moodfactory en Motion Supply) ontwikkelden de introductiefilm en de VR-beleving. Hiervoor werden onder meer opnamen gemaakt in een zelf gegraven loopgraaf in iemands achtertuin in Kootwijkerbroek, in een kolenmijn in Blegny (België), in archieven in Duitsland en Nederland en in Georgië. Klik [hier](#) voor de reportages die we maakten voor onze website.

Onderzoek, opsporing en grafbezoek

Het wordt door de vele successen in het verleden steeds moeilijker om soldaten te identificeren: de laatste loodjes zijn overgebleven. De voortschrijdende tijd maakt de opsporing van nabestaanden steeds lastiger. Een extra complicerende factor is de recente oorlog in Oekraïne, die het ingewikkelder maakt om in Rusland en Oekraïne onderzoek te verrichten. Daarnaast ligt de focus bij de Stichting, zeker met de komst van een eigen bezoekerscentrum, steeds meer op het levend houden van de nagedachtenis van de soldaten en het vertellen van hun verhalen.

Toch speelden onderzoek, opsporing en grafbezoek in 2024 opnieuw een prominente rol. Eind 2024 voerde Stichting Sovjet Ereveld namelijk het project *Tussen hakenkruis en hamer en sikkel* uit. In dit project stonden zeven soldaten centraal werden gefusilleerd, nadat ze waren gedeserteerd uit de Duitse Wehrmacht. Dit project sluit naadloos aan bij de kerndoelstellingen van de Stichting: onderzoek om soldaten te kunnen identificeren, opsporing van nabestaanden en organisatie van hun grafbezoek.

Opsporing

We brachten op 22 november het nieuws dat drie van deze soldaten zijn geïdentificeerd en hun nabestaanden zijn opgespoord. Eén van deze soldaten was de grootvader van Ruben Melkonjan, die is vernoemd naar zijn opa. Ruben bracht op uitnodiging van de Stichting met zijn echtgenote een bezoek aan het graf van zijn opa.

De Stichting organiseerde op 9 december, precies 80 jaar na de fusillade, aangrijpende herdenkingen in Leusden en Middelharnis. Ruben bezocht bovendien enkele scholen, waar geïnteresseerde leerlingen hem het hemd van het lijf vroegen.

Dit project was mede mogelijk gemaakt door het Vfonds en Stichting Van Well van der Snoek.

Lees [hier](#) de reportages over dit project.

Kleinzoon Ruben bij het graf van zijn opa.

Tijdlijn

In 2024 is veel onderzoek verricht naar de bewogen geschiedenis van het Sovjet Ereveld. Dit onderzoek was ten behoeve van de wisselexpositie Tijdlijn, 80 jaar Sovjet Ereveld, die in het voorjaar van 2025 in het museum en later ook digitaal beschikbaar komt. Aan de hand van de tijdlijn wordt inzichtelijk hoe het Ereveld eerst langzaam maar zeker in de vergetelheid kon raken en hoe er vervolgens een lange weg werd afgelegd naar meer bekendheid, erkenning en herinnering.

Maar ook hoe het Ereveld tachtig jaar lang een speelbal was van de wereldpolitiek en hoe het Ereveld keer op keer opnieuw beïnvloed werd door de tijdsgeest.

Het creëren van een tijdlijn over het Sovjet Ereveld draagt bij aan het vergroten van het historische besef. Het herinnert ons eraan dat de hier begraven Sovjetsoldaten jarenlang niet genoemd zijn, maar juist als vijand bestempeld werden. Het laat ons bovendien zien waar het geïsoleerde bestaan van de Sovjet-Unie binnen de Nederlandse herdenkingscultuur vandaan komt.

Archiefbeeld opening Ereveld

Reguliere activiteiten

Adoptie en donaties

Om de nagedachtenis aan alle soldaten levend te houden, heeft Stichting Sovjet Ereveld in 2010 alle soldaten ter adoptie uitgegeven. Iedereen kan een soldaat adopteren voor een jaarlijkse bijdrage van € 60,00 per graf, waarmee de Stichting (zonder structurele overheidssteun) haar activiteiten kan ontplooiën.

Het aantal opzeggingen in 2024 bedroeg 53, het aantal nieuwe aanmeldingen was 31. De oorzaken van het negatieve aantal zijn moeilijk te achterhalen, maar zijn vermoedelijk een combinatie van de oorlog in Oekraïne (veel mensen associëren het Ereveld met Rusland), de gedachte dat als de Stichting een museum kan realiseren steun niet meer nodig is en technische problemen met de facturering.

We sturen sinds 2020 een cadeautje aan adoptanten die tien jaar een soldaat hebben geadopteerd. Ook dit jaar kregen deze jubilarissen vergeet-me-nietjes.

We lanceerden in 2023 een nieuw donatieprogramma (Steendragers), waarbij particulieren en bedrijven de gelegenheid wordt geboden een steentje bij te dragen aan de realisatie van het museum. Als Steendrager draag je ook een echte steen bij: een oude grafsteen van het Ereveld die onderdeel wordt van het hemelwaterbassin bij het museum. In 2024 werden ongeveer 160 mensen Steendrager, hetgeen een bedrag van € 17.500 opleverde voor de realisatie van het museum.

De jaarlijkse adoptantendag met interessante sprekers (zie Herdenkingen en bijeenkomsten) werd druk bezocht.

Een volle zaal tijdens de jaarlijkse adoptantendag.

Collectiebeheer en database

Onze collectie bestaat uit documenten, beeldmateriaal, voorwerpen, boeken en krantenknipsels. De Stichting heeft zich voorbereid op de aanvraag voor museumregistratie. Zo is er in 2024 een collectiebeheerplan geschreven, waaraan de Stichting voldoet.

Database

De documenten en foto's die soldaten betreffen, zijn ondergebracht in een eigen database met alle beschikbare gegevens en foto's van de op het Ereveld begraven oorlogsslachtoffers. De gegevens zijn afkomstig uit de collectie van Stichting Sovjet Ereveld.

In 2024 werd een deel van de gegevens toegankelijk gemaakt voor een groot publiek middels samenwerking met Netwerk Oorlogsbronnen. Waar en wanneer werden de soldaten geboren die op het Sovjet Ereveld in Leusden begraven liggen? Welke weg legden ze af tijdens de Tweede Wereldoorlog en waar belandden ze uiteindelijk? Dat kan iedereen sinds 15 april 2024 zelf nagaan op Oorlogsbronnen.nl.

Na de publicatie op Oorlogsbronnen.nl hebben vrijwilligers verder gewerkt aan het aanvullen van de database met als doel deze in 2025 geheel toegankelijk te maken voor publiek. De database van Stichting Sovjet Ereveld is mede mogelijk gemaakt door het Vfonds, Stichting De Boom en het Cultuurfonds.

Voorwerpen

In 2024 zijn de resterende voorwerpen gefotografeerd en geregistreerd. Alle voorwerpen zijn nu gefotografeerd, genummerd en geregistreerd. De voorwerpen worden bewaard in metalen kasten of in de kluis van de Stichting. In 2025 zal een aanzienlijk deel worden geplaatst in het museum. De Stichting heeft ten behoeve van het museum een aantal voorwerpen in bruikleen gekregen en hiervoor met de bruikleengevers een overeenkomst afgesloten.

Bibliotheek

De Stichting beschikt over een eigen bibliotheek opgericht met zowel Nederlands- als Russischtalige boeken met betrekking tot het Sovjet Ereveld en aanverwante thema's. In 2024 zijn alle boeken uit deze bibliotheek geordend op onderwerp/taal en geregistreerd.

Communicatie en marketing

Het Sovjet Ereveld was lang een vergeten plek. Stichting Sovjet Ereveld heeft als doel de nagedachtenis aan de hier begraven oorlogsslachtoffers levend te houden. Daarom vraagt de Stichting voortdurend aandacht voor het Ereveld en vertelt de Stichting zo veel mogelijk de verhalen van de oorlogsslachtoffers.

Communicatie en marketing gaan hierbij hand in hand. Marketing vindt vooral plaats door acties die de naamsbekendheid vergroten, door het onder de aandacht brengen van het Ereveld via de presentatie van bijzondere en nieuwswaardige verhalen.

In 2024 is daarnaast veel aandacht uitgegaan naar communicatie over ons bezoekerscentrum in aanbouw. Zo werd *The making of* middels reportages over de verschillende filmlocaties onder de aandacht gebracht. Er zijn communicatie- en marketingplannen gemaakt voor rond de opening van het bezoekerscentrum en de bouw van een nieuwe website is in gang gezet.

Publiciteit

Publiciteit rond de opening van het bezoekerscentrum in maart 2025 is voor de Stichting van groot belang. Daarom is in 2024 bewust wat minder actief gezocht naar publiciteit om te voorkomen dat daarmee het gras voor de eigen voeten weggemaaid zou worden.

Toch verschenen er vele tientallen publicaties in Nederlandse media. Vooral lokale en regionale media (De Stad Amersfoort, Leusder Krant, Nieuwsplein033, AD/Amersfoortse Courant en RTV Utrecht) berichtten meermaals over de verschillende activiteiten van de Stichting. De identificatie van drie Armeniërs haalde de website van de NOS.

Eigen communicatiekanalen

In 2024 plaatste Stichting Sovjet Ereveld 53 nieuwsberichten op de website. Er werd uitgebreid verslag gedaan van *The making of* van ons museum en het project Tussen hakenkruis en hamer en sikkel, inclusief het grafbezoek van Ruben Melkonjan.

De Stichting was actief op sociale media: op Facebook, LinkedIn, Instagram en X. Alle 53 nieuwsberichten werden op sociale media doorgeplaatst. Daarnaast werden er extra berichten geplaatst of gedeeld.

De Stichting verstuurde negen digitale nieuwsbrieven naar ruim 1.800 abonnees (adoptanten, pers en andere belangstellenden).

Educatie, rondleidingen en lezingen

Nabestaande Ruben Melkonjan bezocht twee scholen. Leerlingen toonden grote belangstelling voor zijn verhaal.

Er werden diverse rondleidingen voor schoolklassen gegeven op het Ereveld.

Er zijn plannen gemaakt voor lesprogramma's voor mbo en basisscholen, die aansluiten bij een bezoek aan het bezoekerscentrum.

Er werden drie lezingen in het land (Veenendaal, Zutphen, Leusden) en ongeveer tien rondleidingen op het Ereveld verzorgd (onder meer aan scholen). In 2024 zijn met de oog op de komst van een bezoekerscentrum en alle tijd en energie die de realisatie vergden, geen publieksrondleidingen aangeboden.

Nabestaande Ruben brengt een bezoek aan een aantal scholen.

Herdenkingen en bijeenkomsten

In 2024 organiseerde de Stichting verschillende herdenkingen en bijeenkomsten.

Nieuw was onze deelname aan NLdoet!, een grote jaarlijkse vrijwilligersactie van het Oranje Fonds. Er kwamen op 15 maart enkele nieuwe mensen op af, die zich na deze klusdag hebben aangemeld als vrijwilliger van onze Stichting.

Op 9 april vond bij Monument Koedriest in Leusden de jaarlijkse herdenking plaats van de fusillade van 77 Sovjetsoldaten.

De Belgische hoogleraar Anne Morelli hield een toespraak over propaganda Jos van Hest droeg een speciaal voor de gelegenheid geschreven gedicht voor. De muzikale leiding werd ook dit jaar weer verzorgd door het Amersfoortse Concertorkest Juliana. Leerlingen van 't Atrium en het Corderius College deelden 77 kaarsjes uit, die door bezoekers bij het monument werden geplaatst.

Voor het eerst werd de exacte executieplaats werd bezocht, op de golfbaan, zo'n tweehonderd meter van het monument.

Herdenking bij Monument Koedriest op 9 april.

Op het Sovjet Ereveld werden op 20 april op ingetogen wijze de 15 Georgiërs herdacht die 79 jaar geleden op deze dag door de nazi's om het leven waren gebracht op het Fort aan de Sint Aagtendijk in Beverwijk. Vijftien kaarsjes voor vijftien levens werden aangestoken bij de Georgische graven.

Vrijwilligers plaatsten op 3 mei ondanks de regen bloemen op elk graf op het Ereveld. Op deze wijze herdenkt Stichting Sovjet Ereveld jaarlijks de 865 oorlogsslachtoffers uit de Sovjet-Unie die op het Ereveld in Leusden zijn begraven. Nadien was er voor alle deelnemers een hapje/drankje, aangeboden door de ambassade van Oezbekistan.

Vrijwilligers bereiden het plaatsen van bloemen op de graven voor.

Tijdens de Stille Tocht op 4 mei liepen ook dit jaar veel mensen over het Sovjet Ereveld. Ondanks de aanhoudende regen liepen zeker duizend mensen tijdens de Dodenherdenking van Kamp Amersfoort naar de oorlogsgraven op het Sovjet Ereveld en begraafplaats Rusthof in Leusden. Bij Kamp Amersfoort hield journalist en publicist Arjeh Kalmann een toespraak, waarin hij benadrukte dat het oorlogsverleden in Amersfoort en Leusden lange tijd weinig aandacht kreeg.

Bij de entree van het Sovjet Ereveld werd de stoet ontvangen door Remco Reiding, directeur van Stichting Sovjet Ereveld.

Wie het Sovjet Ereveld in mei bezocht, trof een grote berg met bloemen en een rij met kransen aan bij de obelisk. Ze getuigden van de vele bezoekers die de 865 oorlogsslachtoffers in Leusden kwamen herdenken.

Op 8 / 9 mei herdenken de meeste voormalige Sovjetrepublieken jaarlijks de Tweede Wereldoorlog. Vanwege de oorlog in Oekraïne kon er ook in 2024 geen gezamenlijke herdenking plaatsvinden. Ambassades kregen de gelegenheid om op een vooraf bepaald moment op 8 of 9 mei een krans te komen leggen. Op die dagen ontving en begeleidde de Stichting vertegenwoordigers van de ambassades van Armenië, Azerbeidzjan, Oekraïne, Rusland en Wit-Rusland.

Veel in Nederland wonende migranten uit de voormalige Sovjet-Unie bezoeken op 9 mei het Ereveld. Dit jaar viel 9 mei op Hemelvaartsdag (een vrije dag voor de medewerkers van Rusthof, die in voorgaande jaren een kleine faciliterende rol speelden). En het was ook nog eens heel mooi weer. Dus kwamen, zoals verwacht, heel veel mensen naar het Ereveld, in totaal meer dan duizend.

Stichting Sovjet Ereveld was daarop voorbereid en had een informatiestand ingericht, waar vrijwilligers informatie gaven over het Ereveld en de hier begraven oorlogsslachtoffers. Ook konden we zo ogen en oren zijn voor de autoriteiten en bezoekers erop wijzen wat er wel en niet was toegestaan (geen politieke uitingen of vlagvertoon bijvoorbeeld). Onze aanwezigheid werd door veel bezoekers erg op prijs gesteld, juist in een tijd waarin de verhoudingen tussen Nederland en Rusland erg verstoord zijn en weinig meer mogelijk is, en werkte de-escalerend.

*Russisch-orthodoxe dienst op
het Ereveld op 9 mei.*

Op 22 juni werd met een minuut stilte op het Sovjet Ereveld stilgestaan bij de inval van nazi-Duitsland in de Sovjet-Unie, precies 83 jaar geleden. De jongste vrijwilliger en de jongste adoptant van Stichting Sovjet Ereveld, Charly Vink en Roy Berrens, plaatsten een bloemstuk bij de obelisk. De vele tientallen aanwezigen legden daarna rode anjers.

Na de herdenking gaf historicus Dr. Martijn Lak een lezing over Operation Barbarossa, de codenaam die de nazi's gaven aan de inval in de Sovjet-Unie. De strijd aan het Oostfront kostte tientallen miljoenen Sovjetmilitairen en -burgers (en ongeveer 3,5 miljoen Duitse soldaten) het leven.

Herdenking Russische inval op 22 juni

Bij de Stalhouderij, waarin een museum over het Sovjet Ereveld wordt gevestigd, was het een drukte van belang op 14 en 15 september. Meer dan 250 mensen kwamen tijdens de Vriendenloterij Open Monumentendagen een kijkje nemen.

Bezoekers kregen de gelegenheid het verbouwde pand en de contouren van de uitbouw te bekijken. Vrijwilligers vertelden hen wat de plannen zijn in het museum, dat in maart zijn deuren opent. Ook op het Sovjet Ereveld waren vrijwilligers actief om de verhalen die schuilgaan achter de grafstenen te vertellen. In totaal brachten dit weekeinde meer dan 350 mensen een bezoek aan de Stalhouderij en/of het Sovjet Ereveld.

In een volle zaal van restaurant Zuiver, pal naast ons museum in aanbouw, organiseerden we op zondag 6 oktober onze jaarlijkse adoptantendag. Meer dan negentig mensen die een soldaat hebben geadopteerd en vrijwilligers van Stichting Sovjet Ereveld luisterden naar interessante en bevlogen sprekers.

Alex Engbers blikte terug op hoe we van een vergeten Ereveld tot een Stichting met meer dan 700 donateurs en 60 vrijwilligers én een museum in aanbouw zijn gekomen. Lars Rustenburg vertelde met zijn bekende enthousiasme hoe Oorlogsmuseum Medemblik de afgelopen vijf jaar kon uitgroeien tot een groot succes. Remco Reiding legde uit voor welke uitdagingen de Stichting nog staat bij de realisatie van en de opstartperiode van een museum.

Niels Drost van Instituut Clingendael ging in op de belangrijke internationale positie die het Ereveld en de Stichting hebben. Als hij in Oezbekistan vertelt dat hij uit Nederland komt, stellen mensen hem spontaan de vraag of hij soms het Sovjet Ereveld kent. Ook ging Drost in op de verbindende rol die de Stichting in de toekomst kan spelen voor en tussen migrantengemeenschappen van bijvoorbeeld Russen, Oekraïners, Oezbeken, Kazachen in Nederland.

Na afloop namen de adoptanten deel aan een rondleiding door het museum in aanbouw en was er alle tijd voor een drankje en een praatje.

Internationale relaties en samenwerking

Stichting Sovjet Ereveld werkt zo veel mogelijk samen met andere partijen. Tot onze stakeholders behoren ambassades van verschillende voormalige Sovjetrepublieken en landelijke, regionale en lokale overheden. Daarnaast zoekt de Stichting actief samenwerking met andere musea en herinneringscentra, historische verenigingen, begraafplaatsen, onderzoeksinstanties, service clubs en andere organisaties.

Op het Ereveld liggen buitenlandse oorlogsslachtoffers, uit verschillende voormalige Sovjetrepublieken. De Stichting brengt dit voortdurend onder de aandacht van verschillende internationale autoriteiten en diaspora's. Daarom worden alle teksten op de website en in het bezoekerscentrum ook in het Engels en in het Russisch beschikbaar gesteld. De vrijwilligers die zich bezighouden met vertalingen hebben in 2024 veel extra inspanningen moeten leveren om alle teksten voor het bezoekerscentrum te vertalen.

Een Oezbeekse delegatie reikt een onderscheiding uit.

Bijzonder bezoek

In 2024 ontving Stichting Sovjet Ereveld diverse bijzondere gasten. Hun aanwezigheid onderstreept de internationale waardering voor het werk van de Stichting en het belang van herdenken, documenteren en educatie.

Een delegatie uit Oezbekistan bezocht op 14 februari het Ereveld om de eerder toegekende medaille “voor de bescherming van mensenrechten” officieel uit te reiken aan directeur Remco Reiding. De delegatie bestond onder anderen uit Mirzatillo Tillabaev, adjunct-directeur van het Nationaal Centrum voor Mensenrechten, en ambassadeur Gajrat Fazilov. Aansluitend kreeg de delegatie een rondleiding door het toekomstige museum, dat ondanks de bouwfase al tot enthousiaste reacties leidde. Ook de ambassadeur van Oekraïne bracht een bezoek aan het Ereveld.

De Belgische historica, professor emeritus aan de Vrije Universiteit Brussel en schrijfster Anne Morelli bezocht op 13 maart samen met Jean Cardoen en Steve Maertens van het War Heritage Institute het Ereveld en het museum in aanbouw. De ontmoeting legde de basis voor internationale samenwerking; Morelli sprak op 9 april tijdens de jaarlijkse herdenking bij Monument Koedriest.

Voor het tv-programma The Passion (KRO-NCRV) werden vooraf scènes opgenomen vlakbij ons pand. Stichting Sovjet Ereveld stelde op verzoek graag haar parkeerterrein ter beschikking. Daarnaast openden wij de deuren van de Stalhouderij, en daarmee het in aanbouw zijnde museum, zodat de voltallige crew op 29 maart warm en droog van de catering kon genieten.

Oliver von Wrochem, directeur van de herinneringsplaats Neuengamme (Duitsland), bracht op 13 augustus een bezoek aan het Ereveld. Von Wrochem kreeg ook een inkijkje in het museum in aanbouw en verbaasde zich over de snelheid waarmee het project tot stand kwam. Alleen al in de winter van 1941/1942 stierven in Neuengamme en omgeving meer dan 40.000 krijgsgevangenen uit de Sovjet-Unie. Ook in Neuengamme is het verhaal van de massale sterfte van Sovjetsoldaten onderbelicht gebleven, zo constateerde Von Wrochem.

*De ambassadeur van Oekraïne
op het Ereveld.*

Fotocredits

Fotoverantwoording:

Pagina 1: Motion Supply

Pagina 8, 15: Stichting Sovjet Ereveld

Pagina 4: Stefan Roelfsema/Stichting Sovjet Ereveld

Pagina 10, 14: Remco Reiding/Stichting Sovjet Ereveld

Pagina 17, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27: Suzanne Flipse/Stichting Sovjet Ereveld

Ondertekening bestuur en directie

Amersfoort, 12 juli 2025

Voor akkoord:

*Rogier Rijkers
Voorzitter*

*Nadia van der Meer
Bestuurslid*

*Jerke Verschoor
Secretaris*

*Coen Wilders
Bestuurslid*

*Ruud van Heel
Penningmeester*

*Remco Reiding
Directeur*